

Doporučené očekávané výstupy

Multikulturní výchova
v základním vzdělávání

METODICKÁ PODPORA

Multikulturní
výchova

**Multikulturní
výchova**

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova

**Multikulturní
výchova**

Multikulturní výchova

Multikulturní výchova

**Multikulturní
výchova**

Doporučené očekávané výstupy

Multikulturní výchova v základním vzdělávání

Celková koncepce a koordinace autorského týmu: PaedDr. Markéta Pastorová

Autoři:

Garance za VÚP: Mgr. Radka Topinková, PaedDr. Markéta Pastorová

Zpracovali: Mgr. Antonín Staněk, Ph.D., PhDr. Denisa Labischová, Ph.D., Mgr. Gabriela Medved'ová.

Externí konzultanti: ředitelé a učitelé základních škol, gymnázií, zástupci nevládních neziskových organizací

Doporučené očekávané výstupy
Multikulturní výchova v základním vzdělávání
je součástí publikace:

Doporučené očekávané výstupy
Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách
Praha, Výzkumný ústav pedagogický v Praze, červen 2011, 1. vydání
ISBN: 978-80-87000-76-2

Multikulturní výchova

Úvod

Doporučené očekávané výstupy

Informační zdroje

Úvod

Multikulturní výchova v základním vzdělávání odráží svým pojetím aktuální změny ve společnosti. Tím, že klade důraz na aktivní hledání odpovědí na otázky o příčinách a hranicích odlišnosti každého z nás, se pojetí multikulturní výchovy hlásí k tzv. *transkulturnímu přístupu*.

Důraz na transkulturní přístup umožňuje, aby Multikulturní výchova místo stereotypní kategorizace (vnímání sebe sama a druhých coby příslušníků jasně definovaných sociokulturních skupin) stavěla do centra pozornosti zkušenosti jednotlivce, jeho kulturu, jež se teprve v interakci s druhými lidmi projevuje jako kulturní rozdíl. Odlišnost tak není vnímána jako neměnný rys skupiny, ale jako odlišnost v identitě jedince, jež se může v závislosti na místě a čase měnit. Z tohoto důvodu uvádíme pro potřeby metodické podpory za názvy třech tematických okruhů (*Kulturní diference, Multikulturalita, Principy sociální soudržnosti*) takové názvy, které transkulturní přístup v obsahu tematických okruhů a jeho *doporučených očekávaných výstupech* lépe vystihují. Nové názvy jsou za původním názvem uvedeny v závorkách.

Průřezové téma Multikulturní výchova v RVP ZV je rozděleno do pěti tematických okruhů: *Kulturní diference (Společenská diverzita), Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita (Interkulturalita), Princip sociálního smíru a solidarity (Principy sociální soudržnosti)*. Pro potřeby Doporučených očekávaných výstupů byla pouze vybraná část obsahu tematického okruhu Etnický původ zařazena do tematických okruhů *Kulturní diference (Společenská diverzita) a Multikulturalita (Interkulturalita)*. Důvodem byl fakt, že tematický okruh Etnický původ reflektoval již překonaný kulturně-standardní přístup k pojetí Multikulturní výchovy, který byl často zdrojem utváření, respektive upevňování škodlivých stereotypů při vnímání určitých sociokulturních skupin. Z tohoto důvodu není pro potřeby metodické podpory samostatně tento tematický okruh již uváděn.

Název tematického okruhu *Kulturní diference* je pro potřeby metodické podpory změněn na název *Společenská diverzita*, protože vyjadřuje lépe respekt k transkulturnímu přístupu a v jeho rámci principy hodnotově nezátížené jednostranným etnicko-kulturním či sociokulturním stereotypem vnímání přirozené míry rozrůznění lidí v globalizující se společnosti. *Doporučené očekávané výstupy* tematického okruhu *Společenská diverzita* se snaží předcházet vzniku a následnému posilování schematického obrazu společenského uspořádání, podle něhož je společnost „přirozeně“ rozdělena na majoritu a minority, přičemž jedním z klíčových kritérií je dělení na základě kulturních odlišností. Tento schematismus často zkratkovitě akcentoval vztah mezi etnickým původem a příslušnou kulturou. Název *Kulturní diference* tento přístup do značné míry anticipoval. Pojetí tematického okruhu přináší pro výuku již neschematizovaný pohled na společnost s její přirozenou diverzitou (rozdílností). Podporuje u žáků vědomí nezbytnosti udržet přirozenou diverzitu kolektivu jako společensky žádoucí a prospěšnou. Z tohoto důvodu je v tematickém okruhu akcentováno sdílení různých životních zkušeností a dovedností a jejich vzájemné propojování. Je důležité nevyvolávat u žáků pocit, že existují nějaké objektivní hranice kultur, etnik, národností apod., a tím neomezovat osobnostní přístup k originálním životním situacím, sociokulturním vzorcům a jejich dynamickému míšení.

Změna názvu a pojetí tematického okruhu *Multikulturalita* na *Interkulturalitu* odráží pro potřebu metodické podpory aktuální trendy v interkulturním vzdělávání a častější používání pojmu

„interkulturní“ v současné terminologii. *Interkulturní výchova* je chápána širěji než multikulturní výchova. Je pojímána jako jedna z možných cest k rozvoji pluralitní občanské společnosti, založené na rovnosti příležitostí a rovnoprávnosti jedinců i skupin. Zaměřuje se na upevnění vlastního kulturního vědomí, porozumění odlišnostem a rozvíjení smyslu pro spravedlnost a toleranci. Prostřednictvím tohoto tematického okruhu dostávají žáci příležitost k tomu, aby porozuměli odlišným způsobům života, myšlení a vnímání světa.

Podobně změna názvu a pojetí tematického okruhu *Princip sociálního smíru a solidarity* na *Principy sociální soudržnosti* je nesena snahou jednoznačněji vystihnout podstatu tohoto tematického okruhu. Sociální soudržnost je pojem, který lépe než sociální smír a solidarita vystihuje schopnost společnosti zajistit sociální zabezpečení všem svým členům, při minimalizování nerovností a vyhýbání se polarizaci. Soudržná společnost je vzájemně se podporující společenství svobodných jedinců sledujících společné cíle demokratickými prostředky. Tematický okruh *Principy sociální soudržnosti* svým integrujícím pojetím završuje multikulturní výchovu v základním vzdělávání. Sociální soudržnost není možná bez toho, aniž by si žáci uvědomovali význam společenské diverzity a interkulturality na utváření mezilidských vztahů.

Doporučené očekávané výstupy pro 1. stupeň akcentují spíše narativní, zážitkovou dimenzi uchopování sociální reality. Na 2. stupni kladou důraz na dosažení kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence občanské a směřují žáky ke zobecnování a k reflexi „vzdálenější“ sociální reality, než je jejich nejbližší okolí (od rodiny, třídy, školy a obce směrem k regionu, státu, světu). Konkrétní témata, jejichž prostřednictvím mají být *doporučené očekávané výstupy* dosaženy, jsou ponechána na výběru učitele. Orientaci pro jejich výběr poskytují tištěné i elektronické informační zdroje, které jsou součástí metodické podpory.

Doporučené očekávané výstupy

Tematický okruh: Kulturní diference (Společenská diverzita)

1. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh v nejvyšší možné míře zdůrazňuje zkušenosti žáka a jeho život v rodině a s nejbližší sociální realitou. Právě tyto zkušenosti přinášejí zásadní podněty k jejich srovnávání se zkušenostmi jiných žáků a tím k jejich vzájemnému obohacování. Důraz je kladen především na oblast citů a hodnot.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- vypráví o zvycích a tradicích udržovaných v jeho rodině a porovná je se zkušenostmi ostatních
- vnímá existenci jinakosti a vlastními slovy sdělí svou zkušenost (zážitky z pobytu doma i v zahraničí; postřehy z médií)

- objasní potřebu spolupráce s vrstevníky, a to bez ohledu na jejich odlišnost (genderovou, věkovou, sociokulturní, etnickou, náboženskou a jinou)
- uvede příklad konkrétní situace, kdy je skupině lidí přisuzována určitá vlastnost na základě ojedinělé osobní zkušenosti (např. z hlediska genderu, z hlediska sociální exkluze, z hlediska etnického, náboženského aj.)
- vyjádří své pocity v situaci, kdy je okolím (kamarády, spolužáky) vnímán jinak, než jak se vnímá sám; zformuluje možné (pravděpodobné) důvody, proč tomu tak je

2. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh rozšiřuje zkušenosti žáka získané na 1. stupni zejména v oblasti poznávání a v oblasti jednání. I zde je zdůrazněno především využití osobní zkušenosti žáka. Ta však již překračuje rámec jeho nejbližšího okolí a dále je obohacována o zkušenost vycházející z konkrétního jednání. Pozornost je věnována schopnostem a dovednostem žáka v oblasti verbální a neverbální komunikace, čímž se rozvíjí interkulturní dimenze mezilidské komunikace.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- reflektuje vlivy, které spoluutvářejí identitu člověka, uvědomí si jedinečnost lidské identity a uvede příklad na sobě samém a srovná jej s příklady spolužáků
- vyjmenuje příklady symbolů, rituálů a norem v rodině, škole, obci, regionu a rozliší, které jsou mu bližší a které méně; v diskusi odůvodní své postoje
- popíše slovně vlastní zkušenost s projevy kulturní rozrůzněnosti a na příkladech objasní různorodost jako příležitost pro seberozvoj (uvádí příklady pozitivních zkušeností i negativních reakcí a je schopen uvažovat o tom, zda a proč jej ovlivnily)
- na konkrétních příkladech doloží, jak rozumí tomu, že členové určité sociální skupiny nemusejí odpovídat charakteristikám, jež jsou dané skupině přisuzovány (sociální stereotypy)
- přiměřeně reaguje na situace, v nichž je on sám nebo jeho spolužák či někdo blízký obětí etiketizace (labelingu)
- adekvátně reaguje v situacích, při nichž se setkává s odlišným chováním, než jaké očekával

Tematický okruh: Lidské vztahy

1. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh se zaměřuje na získání osobních zkušeností žáka s lidskými vztahy v jeho nejbližším a důvěrně známém okolí - v rodině. Jeho prostřednictvím si žáci osvojují zásady vhodného chování nejen v rodině, ale i v prostředí školní třídy, v okolí bydliště, v sousedství a ve vztazích a kontaktech se svými kamarády. Důraz je kladen na pochopení významu mezilidských vztahů a s tím spojenou výchovou k toleranci a citlivosti k jakýmkoli projevům nesnášenlivosti.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- uvědomuje si význam mezigeneračních vztahů, tolerance, empatie a citlivosti vůči jakýmkoli projevům nesnášenlivosti
- osvojuje si zásady slušného jednání a chování mezi lidmi, uvědomuje si jejich význam pro harmonický rozvoj osobnosti vzhledem k třídnímu kolektivu a mimoškolnímu setkávání s jinými lidmi, zejména z jeho nejbližšího okolí
- popíše a vystihne způsob života v rodinách svých kamarádů, spolužáků či v rámci sousedských vztahů (oslavy svátků, narozenin, rodinné vazby apod.)
- uvědomuje si význam pozitivních mezilidských vztahů (uveďte konkrétní příklady ze svého okolí); podle svých schopností přispívá k jejich zlepšování
- rozlišuje projevy netolerantního chování k jakémukoli druhu odlišnosti ve společnosti a uvede konkrétní příklady

2. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh navazuje na vědomosti, dovednosti a postoje získané na 1. stupni. Udržování tolerantních mezilidských vztahů je nezbytnou podmínkou pro úspěšnou interakci s lidmi ve svém okolí, která znamená vzájemné obohacování se a poznávání ve všech oblastech života. Tematický okruh zprostředkovává žákovi nejen porozumění pojmům diskriminace a xenofobie, ale zejména rozpoznání jejich projevů. Přispívá k tomu, aby dovedl řešit případné konflikty při těchto projevech, včetně projevů extremistických, pěstoval vlastní toleranci, empatii a solidaritu a svým osobním příkladem působil pozitivně na ostatní.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- vnímá kulturní, sociální, náboženskou či generační příslušnost jako příležitost k sebepoznání, seberozvoji a k vzájemnému obohacení, nikoli jako problém bránící udržovat tolerantní vztahy s jinými lidmi
- na základě vlastní zkušenosti třídního kolektivu vysvětlí důležitost integrace ve vrstevnických a profesních vztazích
- uvede konkrétní příklady předsudků a vžitých stereotypů v mezilidských vztazích a zaujímá k nim kritický postoj
- uvědomuje si a na konkrétních příkladech uvede, jak diskriminace a xenofobie a extremismus mohou narušit mezilidské vztahy, jaké jsou jejich negativní dopady na život v dané lokalitě (regionu) a jakou roli sehrávají média
- vcítí se do druhého, vědomě rozvíjí svoji toleranci a empatii; řeší konflikty, které mohou vyvstat při setkání s odlišností
- popíše, co všechno se člověk musí naučit při přechodu do jiného životního prostředí (jiný třídní kolektiv, přestěhování se do jiné země apod.)
- projevuje solidaritu s ostatními lidmi (ať již ve svém nejbližším okolí, či ve světě) a podle potřeb nabídne pomoc druhým lidem; na konkrétních příkladech uvede možnosti aktivního zapojení do pomoci druhým lidem

Tematický okruh: Multikulturalita (Interkulturalita)

1. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh rozvíjí interkulturní komunikaci, otevřenost a toleranci vůči jinakosti. Žáci se učí chápat kulturu jedince a skupiny jako odraz životní zkušenosti a vnímat její proměnlivost, přičemž je především využívána zkušenost z vlastního prostředí (zejména rodiny, třídního kolektivu, zájmové skupiny, místa bydliště). Zdůrazněna je narativní a zážitková dimenze uchopování reality (vyprávění, příběh). Prostřednictvím tematického okruhu si žáci osvojují schopnost vnímat jazyk jako významný prostředek mezilidského porozumění a rozvíjení dovednosti naslouchat druhým a sdělovat své myšlenky a pocity, čímž podporují interkulturní dialog.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- zná kořeny a historii vlastní rodiny, popíše prostředí, ve kterém žije, v případě přemístění i změny, které s tím souvisí, včetně toho, co si z původního prostředí jeho rodina uchovala (např. zvyky, tradiční jídla apod.) a s čím novým se musela vypořádat
- na konkrétním příběhu, s nímž se setkal (literatura, film, orální historie), popíše rozličné způsoby života, myšlení a vnímání světa
- vysvětlí význam symbolů a rituálů pro jedince (např. políbení před spaním, mávání na rozloučenou, podání ruky) a skupinu (např. pokřik sportovního oddílu, jehož je žák členem)
- používá rozličné komunikační dovednosti nejen pro vyjadřování svých myšlenek a pocitů, ale i pro výměnu a získávání informací; nepoužívá výrazy, které zesměšňují či urážejí druhé
- v komunikaci s ostatními naslouchá, respektuje jejich pocity a názory, váží si jejich zkušeností a osobních prožitků

2. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh dále rozvíjí a rozšiřuje interkulturní znalosti, dovednosti a postoje žáka získané na 1. stupni. Je zaměřen výrazněji na kognitivní dimenzi, s pojmy identita a kultura pracuje přímě-řeně věkovým předpokladům také v abstraktní a analytické rovině. Žáci zaujmají kritický postoj k informacím z různých zdrojů, které se týkají interkulturní problematiky. Osvojují si dovednost vnímat jazyk jako významný prostředek komunikace a vzájemného dorozumění, čímž si prohlubují dovednost vést a vnímat interkulturní dialog. Zapojují se aktivně do společensky korektní komunikace. Při kontaktu s druhými vědomě a poučeně vycházejí ze svých zkušeností a znalostí a do svého chování promítají poznání, že verbální i neverbální projevy ostatních mohou být odlišné od projevů jim vlastních.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- uvede příklady prolínání kultur a na nich si uvědomuje, že kultura je proměnlivá v kontextu životních zkušeností a není přesně ohraničená
- uvede příklady, kdy si uvědomuje, že určité projevy chování mohou vycházet z odlišných příčin, a naopak shodné důvody mohou vést k rozdílnému chování a jednání. Uvede příklady z vlastní životní zkušenosti (např. verbální a nonverbální projevy, způsoby jednání)
- samostatně vyhledává, třídí a kriticky nahlíží na informace z různých zdrojů, které se týkají interkulturních kontaktů (rozpozná stereotypní a xenofobní projevy a projevy extremismu a dokáže na ně upozornit, případně adekvátně reagovat)
- zná základní rozdělení jazyků ve světě a jejich rovnocenné postavení
- aktivně využívá znalosti cizích jazyků v různých komunikačních situacích běžného života rozličného společenství lidí; je si vědom úskalí spojených s významovými posuny a různými zdvořilostními projevy
- diskutuje na téma, jak je možno pozitivně ovlivnit soužití rozdílných sociokulturních skupin
- na základě osobních zkušeností a prožitků se zapojuje do diskuse na téma soužití rozdílných sociokulturních skupin, zamýšlí se a navrhuje, jak toto soužití pozitivně ovlivňovat

Tematický okruh: Principy sociálního smíru a solidarity (Principy sociální soudržnosti)

1. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh zprostředkovává žákům sociální soudržnost na příkladu školní třídy, resp. školy, coby vzájemně se podporujícího společenství svobodných jedinců, kteří se společně vzdělávají v prostředí školy, které je otevřené a přátelské. Důraz je kladen na osobní prožitek žáků a dovednost popsat možnosti, jak zajistit, aby se lidské společenství (školní třída) dokázalo vyrovnat s rozličnými projevy sociokulturní různosti.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- objasní a na příkladech literárních textů (pohádky, báje, pověsti) uvede, proč je solidarita a soudržnost společnosti významná
- sdělí vlastními slovy svou osobní zkušenost v situaci, kdy se cítil být součástí určitého společenství, kdy mohl někomu druhému pomoci; popíše své pocity
- na konkrétním příkladu různosti, která ohrožuje soudržnost společenství, představí možnost, jak ji minimalizovat
- na příkladu ze svého okolí popíše rozličné projevy různosti, jež jsou příčinou nevhodného dělení (např. „majetní/nemajetní“, „šikovní/nešikovní“), a zaujímá k tomu postoj
- na konkrétním nebo i smyšleném příkladu jedince či skupiny lidí dokáže popsat, jaká jejich lidská práva jsou porušena a jak to ohrožuje soudržnost společnosti

2. stupeň

Charakteristika:

Tematický okruh na 2. stupni již nezaměřuje pozornost na nejbližší okolí, ale přechází od kolektivu školní třídy, resp. školy na celou společnost. Soustřeďuje se zejména na různosti, k nimž je díky stále převládajícím stereotypům přístupováno jako k příčinám rozdělení a konfliktů ve společnosti. Žáci se učí hledat příklady konkrétních opatření, která umožní se s otázkami různosti v každodenním životě vyrovnávat a tím podporovat sociální soudržnost a stabilitu společnosti. Základním východiskem pro pěstování kritického náhledu na příklady z běžného života i způsoby, jak společnost již vzniklé problémy řeší a jak k nim přistupuje, jsou zkušenosti žáků se sociální realitou.

Doporučené očekávané výstupy:

Žák:

- pojmenuje situace v České republice i ve světě, při kterých dochází k porušování lidských práv a které ohrožují společenskou stabilitu, dokáže navrhnout možná řešení
- na konkrétních příkladech popíše, jak nerovnosti mezi bohatými a chudými lidmi mohou ohrožovat soudržnost společnosti a jaké jsou možnosti minimalizace tohoto ohrožení
- uvede příklad vytěsňování ze společnosti z důvodu sociokulturní odlišnosti (např. on sám nebo někdo jiný - známý v okolí, literární či filmová postava) a popíše okolnosti, při kterých se s tímto projevem setkal
- objasní a na příkladech doloží, jak se rozličné různosti mohou stát zdrojem vzájemného obohacování, a ne činitelem rozdělení a konfliktu
- naslouchá a diskutuje s ostatními spolužáky o osobní odpovědnosti jedince za to, že ve společnosti nedochází k diskriminaci jednotlivců a sociokulturních skupin s cílem vytěsnit je na její okraj
- uvádí konkrétní možnosti, jak se občané mohou aktivně spolupodílet na posilování soudržnosti ve společnosti

Informační zdroje

CÍLKOVÁ, E., SCHÖNEROVÁ, P. *Náměty na Multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. Praha : Portál, 2007.

Kniha je určena učitelům 1. stupně ZŠ a MŠ a vedoucím skupin dětí ve věku 5-11 let. Publikace poskytuje formou pestrých aktivit základní informace o jiných státech, národech, lidech a o dětech stejného věku, které z různých důvodů žijí s námi. Autorky uvádějí náměty pro tyto země: Ukrajina, Rusko, Řecko, některé balkánské státy - např. Chorvatsko, Srbsko a Slovinsko, Vietnam, Čína, Indie a arabské země. Při činnostech se děti seznamují s odlišnými skutečnostmi a prožívají je všemi smysly - sluchem, zrakem, hmatem i chutí, srovnávají různé kultury a jejich estetické i duchovní hodnoty. Kniha se zaměřuje také na rozvíjení spolupráce a komunikace při práci ve skupinách nebo s rodiči. Podněcuje zájem o nové a zajímavé informace, a tím podporuje touhu po vzdělávání, které je jedním ze základních cest k budoucímu tolerantnějšímu světu.

MOREE, D. *Czechkid; metodické náměty pro pedagogy*. Praha : British Council, 2007.

Kniha zasazuje multikulturní výchovu a její interpretaci v ČR do mezinárodního kontextu. Kromě tohoto teoretického úvodu předkládá cestu, kterou může pedagog urazit, pokud chce multikulturní výchovu začleňovat do výuky - představuje nejprve způsob, jak může pedagog pracovat se svou osobní zkušeností a pak po jednotlivých krocích bezpečně plánovat konkrétní hodinu.

My a ti druzí: příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole. Praha : Multikulturní centrum Praha, 2004.

Publikace obsahuje praktické návody na přípravu a realizaci interkulturních dílen, které žákům přiblíží život, historii a kulturu Romů, Vietnamců, Číňanů, obyvatel Ruské federace a základní podobu hlavních monoteistických náboženství.

PAVELČÍKOVÁ, N. *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha : Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2004.

Monografie se zabývá vývojem vztahu majoritní společnosti k romskému obyvatelstvu v českých zemích od konce II. světové války, zejména pak v letech od nástupu komunistů k moci v ČSR v roce 1948 až do jejich pádu v roce 1989. Politika komunistického režimu vůči romskému obyvatelstvu nepatří na první pohled mezi nejbrutálnější projevy represí totalitního režimu, přesto její důsledky výrazně destrukovaly tradiční sociokulturní systém romských společenství a přispěly i k jejich současné hluboké krizi. Publikace se zabývá vývojem státní politiky ve sledovaném období z hlediska několika časových a ideově-politických horizontů.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Praha : Triton, 2006.

Problémy soužití lidí z různých etnických, rasových a kulturních skupin jsou dnes zvlášť naléhavé. Proto se stávají i součástí školního vzdělávání v podobě multikulturní výchovy. Tato příručka vychází z požadavků, které na učitele a žáky klade Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, v němž je Multikulturní výchova zařazena jako tzv. průřezové téma. Autor objasňuje teorii a praxi multikulturní výchovy na četných příkladech a výzkumech jak z českého prostředí, tak ze zahraničí. Knižka je určena učitelům a studentům pedagogických oborů, pracovníkům ve

školství i zájemcům z širší veřejnosti. Text je doprovázen ilustračními rámci, v nichž jsou uváděny praktické příklady a výsledky zajímavých výzkumů, a didaktickými aplikacemi.

PRUDKÝ, L. *Přináležitost k národu, vztahy k jiným národnostem a k cizincům v České republice.* Brno : CERM, 2004.

Jde o druhý učební text, který volně navazuje na učební text č. 1: Hodnoty a normy v české společnosti. Oba texty jsou určeny učitelům občanské výchovy (základů společenských věd) na středních školách. Předmětem tohoto 2. dílu jsou problémy nacionality a vztahu k jiným národnostem a cizincům. Zahrnuje stručné pojmové uvedení, přehled důležitých celospolečensky platných zjištění z empirických sociologických výzkumů na toto téma a ve třetí části výtah z výsledků výzkumu, který byl realizovaný v roce 2002. Autor nabízí ke kvalifikované diskusi výsledky výzkumů o přináležitosti k národu a souvisejících tématech z unikátních zdrojů. V publikaci lze nalézt podrobnou charakteristiku výzkumů. Publikace poskytuje podklady pro diskusi v rámci vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“. Publikace je také velmi vhodnou pomůckou pro průřezové téma „Multikulturní (interkulturní) výchova“. Středoškolský pedagog se může dozvědět a aplikovat mnoho unikátních poznatků z pěti druhů reprezentativních výzkumů.

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) *Výchova k toleranci a proti rasismu.* In *Zdroje a formy rasismu a netolerance: informace o národnostních menšinách: hry a cvičení pro žáky a studenty.* Praha : Portál, 1998. *Kniha představuje jeden z prvních konkrétních programů prevence závažného společenského problému u dětí a mládeže a bohatý zdroj informací a nápadů pro učitele různých typů škol, sociální pracovníky i odborníky dalších profesí. První část publikace vysvětluje ze sociologického a právního hlediska, co je rasismus, diskriminace, zda má vůbec smysl mluvit o různých lidských rasách, jak vypadá multikulturní a interkulturní společnost. Další dvě části přinášejí základní informace o národnostních menšinách žijících na našem území po dlouhou dobu, o situaci uprchlíků i o kultuře a zvycích etnik, která se u nás ve větší míře objevila v posledních letech (Vietnamci, lidé z Předního východu). Velká pozornost je věnována romské kultuře, problémům romských dětí ve škole a dále také kořenům a historii antisemitismu. Závěr práce seznamuje s neobyčejně zajímavým výzkumem postojů žáků základních a středních škol k cizincům a k rasismu. Z něj vychází návrh konkrétních strategií výchovy k toleranci, doplněný řadou cvičení.*

www.vuppraha.cz

www.rvp.cz

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

